

Requiem

Ezt az érzést már ismerem. Megyek a kórházi folyosón, és azt kérdezem magamtól, mit keresek most itt, ebben az alkalmatlan időben. Belül meg egy hang folyamatosan azt állítja, hogy ide kell jönnöm.

A kórterem előtt a folyosón emberek állnak. Jöttömre fölnéz mindenki, a csoportból valaki a nyakamba borul: de jó, hogy itt vagy! Nem gondoltuk volna, hogy ilyen hirtelen ide jutunk...

Odabenn András a legutolsó küzdelmét vívja. Hosszú hónapok reménykedő, elkeseredő, minden erőt dacosan csatasorba állító játszmái simulnak el benne nemsokára. Amikor ágya mellett ülve hallgattam, sokszor jutottak eszembe Nemes Nagy Ágnes sorai:

*„Nem akarok meghalni, nem,
éveim bárhogya sokasodnak,
s keserűjén is a napoknak
újabb napokra éhezem.”*

Legyen meg Isten akarata, mondta rendszerint, de nem lehetett vele beszélni arról a lehetőségről, hogy mi lesz, ha mégsem gyógyul meg. Ilyenkor mindig másra terelte a szót. Határozottan, ellentmondást nem tűrve. Néhány napja annyit mondott: megbeszélte Istennel, hogy megéri még a tavaszt. Az orvosa már hetek óta mondogatta a feleségének, pusztán az a tény is hihetetlen, hogy még mindig él... Andrásnak kellett valamiért ez az idő, s kellett valamiért ez a játszma, hogy nem mondtuk ki, amiről tudomásunk volt.

Most már meg kell küzdeni minden lélegzetvételért. Jól mondja a görög szó: agónia, harc ez a legjavából. Az öntudatlanságból újra meg újra a fájdalom rántja ki: fáj, mondja össze-összeránduló arccal. Úgy tűnik, már nem sokat ér a napokkal ezelőtt beállított fájdalomcsillapító. Igen, lehet, mondja a nővér, de a főorvos utasítása nélkül nem változtathat az adagoláson.

Olyan büszke hangú cikkeket olvastam a korszerű fájdalomcsillapításról. Az új gyógyszerekről, amelyek hatékonyan csillapítják a fájdalmat, s amelyek mellett viszonylag tiszta marad a tudat. El lehetne érni valahogy a főorvos urat, kérdezem. Nem, sajnos. Külföldön van, a jövő héten jön haza.

A jövő héten? Összeharapom a szám.

András hangosan nyög. Nagyon fegyelmezett ember egyébként. Hatalmas fizikai erejének minden morzsáját összeszedve igyekezne minél csendesebb lenni. Edit, a felesége ott ül a fejénél, halkán beszél hozzá: bízta magát az isteni szeretetre, ne féljen elindulni, ha úgy látja.

Körben megfogjuk egymás kezét, ahogy már jó néhányszor, és együtt imádkozunk. A Miatyánk ismerős szavai kicsit visszahozzák Andrást közénk, a szája mozgásán látjuk, hogy velünk mondja ő is.

Editet nem érte váratlanul ez a helyzet. Az orvosi vélemény ismeretében már hetek óta számított arra, hogy búcsúzkodni kell hamarosan, s most nagyon erősen és nyugodtan igyekszik helytállni ezekben az órákban.

Minden lelki fájdalom mellett még a szorongással is meg kell küzdenie, hiszen öt óra múlt, az osztályt pedig minden látogatónak el kell hagynia este nyolckor.

Talán akkor őt is elküldik majd.

Az ajtót bezárják. Kulccsal. Ez köztudott minden látogató számára, ki is írták a bejárati ajtóra jó nagy betűkkel. Érthető. Fontos a betegek éjszakai nyugalma, no meg az illetéktelen betolakodók ellen is védenek a bezárt ajtók.

De biztosan nem vonatkozik ez mindenkire minden helyzetben, mondom a nővérszobában.

Például most, amikor már lehet, hogy nem éri meg a beteg a reggelt. Nyilván itt maradhat valaki mellette. *Természetesen nem*, mondja a nővér. *Nem szeghetem meg a szabályt*, mondja lassan, tagoltan, hogy megértsem végre. De nem akarom megérteni. Olyan keveset tehetünk egymásért az utolsó úton. Mégis, ez a kevés nagyon sok. A legtöbb. Elkísérhetjük a másikat a kapuig, foghatjuk a kezét, a jelenlétünkkel is éreztethetjük a szeretetünket.

„Biztosan ön sem szeretne egyedül meghalni.” Ezt lehet, hogy nem kellett volna mondanom? Talán túl drámainak vagy hatásvadásznak tűnik a mondat, ahogy próbálom alkalmazni az eszköztáramat. Hátha meg tudom értetni vele valahogy... Nem hiszem el, hogy nem sikerül. A nővér felveti a fejét, élesen a szemembe néz. Rendkívüli engedélyt a főorvos adhat. Aki most – mint tudjuk – elérhetetlen. „*Sajnálom*”, mondja szépen artikulálva a nővér.

Ennyit tud tenni egy éjszakai nővér egy haldoklóért? Hogy sajnálja? Ezt már nem kérdezem meg hangosan. Húzom kifelé a csíkot a nővérszobából.

Takarékoskodni kell a fájdalomcsillapítóval, minden adaggal szigorúan el kell számolni, semmilyen mértékű pazarlás nem megengedhető. Ezt megértem. Bár ezt is nehezen. De takarékoskodni az emberséggel? A könyörülettel? A rugalmas gondolkodással?

A folyosón azt mondom Editnek: úgy érzem, András biztosan megéri a reggelt. Menjen majd haza nyugodtan. A kőkockákat nézem, míg kegyesen hazudok. S belül egy imádság fogalmazódik meg: add, Uram, hogy nyolcig meghaljon! Add, hogy együtt tudjanak lenni az utolsó pillanatig!

Otthon este fél nyolckor megszólal a telefon. A kijelzőn András száma és neve. Edit az. András fél nyolc előtt két perccel elment. Meggyújtok egy mécses.

Az imádság meghallgattatott. András végig érezhette hozzátartozói szeretetét.

Edit a párja mellett lehetett az utolsó lélegzetvételig, és ez a tudat majd segítséget jelent neki a gyász feldolgozásában. A nővérnek nem kellett kockáztatnia az állását extra adag fájdalomcsillapítóval vagy az előírások megszegésével. A főorvos nagyon hasznos előadást tarthatott a külföldi konferencián.

Beletelik valamennyi időbe, amíg feldolgozom ezt a halált, ezt az agóniát.

S nem a halál szükségzerű ténye miatt. Több halál tanúja voltam már; tudom, milyen az, amikor a megbékélést követően érezhető közelségbe jön egy másik világ. Nem megingatták, hanem megerősítették a hitemet ezek a történések.

Az emberi dimenzióban megélt érzéketlenség szomorít el és ébreszt bennem tehetetlen dühöt.

Olvastam valahol: ha többet szeretnénk tudni a társadalomról, amelyben élünk, figyeljük meg, hogyan bánik a kiszolgáltatottakkal. Azokkal, akiknek valami miatt nem áll módjukban kiállni az érdekeikért. A társadalom peremén élőkkel. Hajléktalanokkal, fogyatékosokkal. Az életbe érkezőkkel és az életből távozókkal: a születőkkel és a meghalókkal. Még mindig töretlenül hiszem, hogy az emberség, az egymásra figyelés, a tapintat nem pénz függvénye. A legnehezebb anyagi helyzetben, a legmélyebb gazdasági válságban is bánhatunk egymással emberhez méltóan. „Amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük”, mondta egyszer Valaki.

Én például nem akarok egyedül meghalni.

Balogh Éva
kórházlelkész